

Mali - en analys

av Samir Amin

Mali som idag är Afrikas sjunde största land har haft en konfliktfylld historia. Området kom under fransk kontroll som en del av Franska Sudan sent 1800-tal. En viss frihet tillsammans med Senegal i Malifederationen tillkom 1959. Året efter blev Mali självständigt. En lång period av enpartistyre följde fram till 1991 då en kupp ledde fram till en ny konstitution och Mali blev en demokratisk flerpartistat. 2012 bröt också spridningen ut mellan regeringsarmén och MNLA-gerillan som krävde självständighet för tuaregdominerade områden i norra Mali. Efter en militärkupp mars 2012 avsattes den Maliske presidenten och MNLA tog kontroll över landets norra del. MNLA inledde samarbete med islamistgerillan i området (grupper som Ansar al-Din och AQIM) men blev snart fiender och islamisterna tog över kontrollen i norr. Islamistgruppernas mål är att ta över hela Mali och göra landet till en gudsstat med sharialagar

FN:s säkerhetsråd röstar den 20 december 2012 enhälligt igenom resolution 2085 som ger en fredsbevarande afrikansk styrka rätt att intervensera till stöd för Malis armé. Militär från Frankrike och den västafrikanska samarbetsorganisationen ECOWAS gick in med trupper i början av 2013 i striderna mot islamistgerillan. Militära framgångar har gjorts men konflikten i Mali är långt ifrån någon lösning och konflikten bottnar också i hela Sahelområdets problem och komplexitet. Samir Amin gör i följande artikel en analys av Mali-konflikten.

Jag tillhör de personer som principiellt fördömer alla militära interventioner av västmakterna i länderna i Syd, dessa interventioner omfattar som regel krav om utökad kontroll.

Är den franska interventionen i Mali ett undantag från regeln? Ja och nej. Detta är anledningen till att jag uppmanar till att stödja den, men tänker ändå på det kontinuerliga sönderfallet av de ekonomiska, sociala och politiska förhållandena inte bara i Mali utan i alla länder i regionen vilka själva är en produkt av den imperialistiska triadens monopoler (USA, Europa, Japan) och dess politiska spridning av kapitalismen som ständigt pågår, och som är roten till implantationen av politisk islam i regionen.

I. Reaktionär politisk islam, folkens fiende och den stora bundsförvant till den imperialistiska triadens strategier

Politisk islam - trots den skenbara mångfalden av dess uttryck - är inte en "renässansrörelse för religiös tro" (oavsett om du tycker om den eller inte), utan en åkerekonventionär politisk kraft som fördömer de folk som är de sista offren för maktut-

övning och inskränkningar, och gör dem oförmögna att reagera positivt på de utmaningar som de ställs inför. Denna makt bromsar inte den fortsatta processen av förfall och utarmning som pågått under tre decennier. Tvärtom.

Sådan är den grundläggande orsaken till vilka triadens makter ser som en strategisk allierad. Dessa makters systematiska stöd till reaktionär politisk islam har varit och är fortfarande en av de viktigaste orsakerna till de "framgångar" som den har uppvisat: talibanerna i Afghanistan, FIS i Algeriet, "islamister" i Somalia och Sudan, de som vi finner i Turkiet, Egypten, Tunisien och på andra platser har alla gynnats av detta stöd. Ingen av de komponenter som beskrivs som måttfull politisk islam har någonsin riktigt tagit avstånd från dem som begår terroristhandlingar inom de så kallade "salafististerna". De har gynnats och fortsätter att gynnas i "exil" i länderna vid Persiska viken när så behövs. I Libyen igår, i Syrien fortfarande i dag fortsätter de att stödjas av triaden. Samtidigt är de utpressningar och de brott som de begår perfekt integrerade i de samtal som åtföljer: de gör det möjligt att fästa tilltro till tesen om ett "civilisationernas

krig” som underlättar “consensus” med stöd av folken i triaden. De två linjerna - demokrati och kriget mot terrorismen - kompletterar varandra i denna strategi.

Man måste vara mycket naiv för att tro att politisk islam av vissa – beskriven utifrån begrepp som ”måttfull” och ”måttlig” - skulle vara förenlig med demokrati. Det finns naturligtvis en fördelning av aktiviteter dem emellan och de “salafister” som de säger överträffar dem med en falsk naivitet genom sin fanatism, kriminalitet och även terroristövergrepp. Men deras projekt är desamma - en ålderdomlig teokrati som per definition är den raka motsatsen till även minimal demokrati.

II. Sahelistan, ett projekt i tjänst i vems intressen?

De Gaulle omhuldade projektet om ett ”Franskt Storsahara.” Men den algeriska nationella befrielsefrontens (FLN) orubblighet och radikaliseringsen i Mali genom UN-RDA (Union Soudanaise-Rassemblement Démocratique Africain) motarbetade slutgiltigt projektet 1962-1963. Det kanske finns några i Paris som är nostalgiska över det här projektet men kan knappast övertyga politiker med normal intelligens om möjligheten att återuppväcka det.

I själva verket är Sahelistanprojektet inte Frankrikes - även om Sarkozy stödde det. Det är den nebulosa som utgörs av politisk islam som är i fråga och gynnas av USAs eventuellt positiva syn och i dess kölvatten uppvaknandet av USAs underlydande i Europeiska unionen (som inte existerar) - Storbritannien och Tyskland.

“Islamiska” Sahelistan skulle göra det möjligt att skapa ett stort land som täcker en stor del av det algeriska, nigerska, mauretanska och maliska Sahara, rikt på viktiga mineraltillgångar: som uran, olja och gas. Dessa resurser skulle inte främst vara öppna för Frankrike utan i första hand för de dominerande makterna inom triaden. Detta “rike”, liksom Saudiarabien och Gulfstaterna, kan lätt “köpa” understöd för sin glesa befolkning, och dess emirer kunde få tillgång till oerhörda personliga förmögenheter. Persiska viken kvarstår för triadens makter som modell för den bästa användbara allierade / ’tjänaren’, trots de grymma slavägande former som kännetecknar dess ålderdomliga sociala karaktär - jag betackar mig för en dylik gestaltning. Makterna på plats i Sahelistan skulle avstå från att bedriva terroristaktioner på sin mark, men eventuellt stödja dem någon annanstans.

Frankrike, som lyckats skydda kontrollen över Niger och dess uran, skulle enbart inta en sekundär plats i Sahelistan.²

Det var upp till François Hollande - och det är till hans ära - att ha förstått och vägrat. Vi bör inte bli förvånade över att se att det ingripande som han beslutade om omedelbart stöddes av Alger och några andra länder som dock inte av Paris klassas som “vänner.” Den algeriska regeringen visade sin perfekta klarsynthet: den vet att målet med Sahelistan också berör södra Algeriet och inte bara norra Mali.³ Vi bör inte heller bli förvånade över att “Frankrikes allierade” - USA, Storbritannien, Tyskland, för att inte tala om Saudiarabien och Qatar - i verkligheten är fiendliga till detta ingripande, och accepterade det bara eftersom de konfronterades med fullbordat faktum - Francois Hollandes beslut. Men de skulle inte bli ledsna om operationen körde fast och misslyckas. Det skulle ge ny kraft för att ta upp Sahelistanprojektet.

III. Vinna Saharakriget

Jag är alltså en av dem som önskar och hoppas att Saharakriget kommer att vinnas, att dessa islamister kommer att utrotas från regionen (Mali och Algeriet i synnerhet), och att Malis gränser återställs. Denna seger är en nödvändig förutsättning, men det är långt ifrån en tillräcklig förutsättning, för att senare rekonstruera samhälle och regering i Mali. Detta krig kommer att bli långvarigt, kostsamt och smärtsamt och dess resultat är fortsatt osäkert. Seger kräver att vissa villkor uppfylls. I själva verket kommer det inte bara att vara nödvändigt att de franska väpnade styrkorna inte överger området innan segern, utan också att en malisk armé värd namnet snabbt upprättas. Ett militärt ingripande från de andra afrikanska länderna räcker inte för seger.

Att återuppbygga den maliska armén är fullt möjligt. Mali under Modibo kunde bygga en väpnad styrka som var kompetent och lojal, tillräcklig för att avskräcka angripare som dagens AQIM-islamister. Denna vapenmakt förstördes systematiskt under Moussa Traorés diktatur och har inte rekonstruerats av hans efterträdare. Men det maliska folket är fullt medvetet om att deras land måste vara beväpnat. Hindret är ekonomiskt: att rekrytera tusentals soldater och utrusta dem är inte möjligt i dagsläget, och varken de afrikanska länderna eller FN kan finansiera detta. Frankrike måste förstå det måste agera för att vinna. Nederlag skulle inte bara vara en katastrof för de afrikanska folken utan också för Frankrike. Seger är ett viktigt medel för restaurering av Frankrikes plats i nationernas kör, även utanför Europa.

Inte mycket är att vänta från länderna i ECOWAS. Huvuddelen av dessa har en armé bara till namnet. Naturligtvis förser Nigeria med utrustning och trupper, tyvärr är dålig disciplin det minsta man kan säga, och många av dess högre officerare har inget annat mål än plundring av de regioner där de är verksamma. Senegal förfogar också över en kompetent och dessutom disciplinerad militärstyrka, men en liten sådan, i proportion till landets storlek. Angola och Sydafrika skulle kunna bidra med effektivt stöd, men deras geografiska avstånd gör det troligt att de inte kommer att vara intresserade.

Ett varaktigt engagemang från Frankrike innebär att Paris måste distansera sig från lagkamrater inom Nato och EU. Detta är långt ifrån en säkert och inget tyder för närvarande på att Francois Hollandes regering är kapabel att våga göra detta.

IV. Vinna den diplomatiska striden

Den synliga konflikten mellan de hedervärda målen för den franska interventionen i Mali och Paris nuvarande diplomatiska linje kommer snabbt att bli outhärdlig. Frankrike kan inte bekämpa “islamisterna” i Timbuktu och stödja dem i Aleppo!

Fransk diplomati, låst av Nato och EU, delar sina allierades ansvar för reaktionära politiska islams framgångar. Det finns klara bevis från det libyska äventyret vars enda resultatet har varit (och detta var förutsebart och säkerligen önskvärt, åtminstone i Washington) att inte befria det libyska folket från Khadafi (mer clown än diktator) utan att förstöra Libyen, som har blivit ett område för krigsherrars ageranden med direkt uppbackning av AQIM i Mali.

Den av reaktionära politiska islam rekryterar lika många bland organiserad brottslighet som bland Guds galnin-

gar. Utöver "jihad" blir deras emirer - som utropar sig som trons försvarare - rika på droghandel (talibanerna, AQIM), vapen (libyska krigsherrar) och prostitution (Kossovares).

Idag stöder den franska diplomatin dessa grupper, exempelvis i Syrien. Franska medier stöder kommunikerer från förmodade Syrian Observatory of Human Rights, en välkänd front för Muslimska brödrskapet, grundat av Ryad El Maleh med stöd från CIA och den brittiska underrättelsetjänsten. Du kan lika gärna stödja kommunikerer från Ansar Eddine! Frankrike tolererar att det så kallade National Coalition of the Forces of Opposition and Revolution leds av Sheikh Ahmad El Khatib, utsedd av Washington, medlem i Muslimska brödrskapet och mannen bakom branden i stadsdelen Douma i Damaskus.

Jag skulle bli förvånad (men det skulle vara en angenäm överraskning) om Francois Hollande vågade gå ifrån bordet såsom De Gaulle hade gjort (lämna Nato och i Europa införa den tomma stolens politik). Vi kräver inte att han gör så mycket, men bara för att vända sin diplomati i den riktning som krävs i Mali, tyder på att Frankrike räknar fler motståndare i lägret av "allierade" än i lägret av "fiender"! Det skulle inte vara första gången det skulle vara så när två sidor drabbar samman på diplomatisk terräng.

V. Återuppbygg Mali

Återuppbygggnaden av Mali kan inte vara maliernas uppgift. Ändå skulle det vara eftersträvansvärt om vi hjälper dem snarare än sätter upp hinder som gör denna återuppbygggnad omöjligt.

Franska "koloniala" ambitioner - att göra Mali till lydstat som några andra i regionen - är kanske inte frånvarande bland några av de som ansvarar för Mali-politiken i Paris. Fransk nykolonialism har fortfarande sina förespråkare. Men de utgör inte någon verklig fara, än mindre någon stor. Ett rekonstruerat Mali kommer också att snabbt kunna bekräfta - eller på nytt bekräfta - sin självständighet. Å andra sidan skulle ett Mali förstört av reaktionär politisk islam under lång tid vara oförmöget att erövra en hedersam plats på världens och regionens schackbräde. Liksom Somalia skulle det riskera att utplånas från listan av suveräna stater värda namnet.

Under Modibos tid gjorde Mali ekonomiska framsteg som bekräftelse på dess oberoende och etniska sammansättning.

Den sudanesiska Unionen lyckades enas i en nation Bambara i söder, Bozos fiskare, Songhai bönderna och Bella i Niger-dalen från Mopti till Ansongo (idag glömmes man att majoriteten av invånarna i norra Mali inte består av tuareger), och även fick tuareger att acceptera befrielsen av deras livegna Bella. Det rådde brist på medel - och efter Modibos fall även nya -regeringarna försummade utveckling i norr. Några av tuaregernas krav är helt legitima. Alger som rekommenderar att skilja mellan upproriska tuareger (som hädanefter finns på åskådarplass) med vilka man måste samtala, från jihadisterna som kommer från annat håll - som ofta är fullständigt rasistiska när det gäller "svarta" - visar sin klarsynthet på denna punkt.

Gränserna för att förverkliga Mali under Modibo, men också västmakternas fientlighet (och i synnerhet Frankrike) är roten till projektets tillkortakommande och

slutligen möjliggjorde Moussa Traorés förhatliga statskupp (uppsbackad till slutet av Paris) som ledde till nedbrytning av det maliska samhället, dess utarmning och dess maktlöshet. Den kraftfulla revolten lyckades, till priset av tiotusentals offer, störta diktaturen, och innebar stora förhoppningar för pånyttfödelse av landet. Dessa förhoppningar har blivit en besvikelse. Varför?

Sedan Moussa Traoré störtades har Malis befolkning dragit nytta av enastående demokratiska friheter. Ändå verkar detta inte ha tjänat något syfte: hundratals fantasipartier utan något program, kraftlösa valda parlamentariker, allmän korruption. Analytiker vars sinnen inte alltid är befriade från rasistiska fördomar har haft bråttom att dra slutsatsen att detta folk (som afrikaner i allmänhet) inte är moget för demokrati! Man låtsas inte veta att en seger för det maliska folkets kamp sammanföll med den "nyliberala" offensiv som påtvingade detta extremt bräckliga land en modell av lumpen utveckling föreslagen av Världsbanken och uppsbackad av Europa och Frankrike, en motor för social och ekonomisk tillbakagång och gränslös utarmning.

Det är denna politik som bär det huvudsakliga ansvaret för demokratins misslyckande. Denna involution har här som annorstädes skapat en gynnsam terräng för den ökade påverkan av reaktionära politiska islam (finansierad från Persiska viken) inte bara i norr där den efterhand togs över av AQIM utan också i Bamako.

Den maliska regeringens sammanbrott blev källan till den kris som resulterade i president Amani Toumani Tourés fall (sedermera flyktning i Senegal), ogenomtänkt statskupp och förmynderskap genom att en "provisorisk" president utsågs - som förklarades skulle vara en övergångsperiod - av ECOWAS, vars ordförandeskap utövades av Elfenbenskustens president Ouattara som aldrig varit något annat än en tjänsteman för IMF och franska ministeriet för samarbete.

Det är denne president, vars legitimitet i ögonen på Malis befolkning är nära nog noll, som inkallade den franska interventionen. Detta faktum försvagar avsevärt styrkan i Paris argument, även om de är diplomatiskt oklanderliga: att Paris svarade på uppmaningen från den "legitime" statschefen i ett vänligt land. Men sedan varför är vädjan från den syriska statschefen - obestridligen lika legitim - för stöd av Iran och Ryssland "oacceptabla"? Det är upp till Paris att korrigera sitt syfte och att åter studera sitt språkbruk.

Men återuppbygggnaden av Mali beror hädanefter på förkastande av frihandelsavtal som "lösningar", vilka i själva verket är roten till alla problem. På denna grundläggande punkt förblir Paris begrepp desamma som Washingtons, Londons och Berlins. Pariskonceptet "stöd till utveckling" går inte bortom de dominerande frihandelslitanierna.⁴ Inget mer. Även om Frankrike vinner slaget om Sahara - vilket jag hoppas - så kommer Frankrike att fortsätta att ha dåliga förutsättningar att bidra till återuppbygggnaden av Mali. Det säkra misslyckandet skulle då tillåta Frankrikes falska vänner att ta revansch.

Noter

1) Denna korta påminnelse om vad den islamiska reaktionära politiken verkligen är behövs i inledningen. De dominerande krafterna i kapitalismen / imperialismen använder rörelserna i fråga på ett sätt som inte saknar sarkasm. Mobiliseringen av "jihadistiska" äventyrare ("terrorister") är ett mycket viktigt medel genom vilket den islamistiska reaktionära politiken kan påtvinga sin makt. Dessa äventyrare är uppenbarligen benägna till brottslighet (plundring, gisslan etc.). De "fanatiker" som de rekryterar till sina "arméer" är alltid, i sig, kapabla till oförutsägbara initiativ. Ledningen för rörelsen (Gulf Wahhabis) och de från USAs etablissemang (och i förlängningen regeringarna i de underordnade europeiska allierade) är medvetna om gränserna för sin förmåga att "styra" instrumenten för genomförandet av sina gemensamma projekt . Men de accepterar detta kaos.

2) Frankrike har behållit kontrollen över Niger och dess uran genom en politik med billigt "bistånd" som håller landet fattigt och maktlös. Se not (4). Projektet med Sahelistan sopar bort chanserna för Frankrike att behålla kontrollen över Niger.

3) I motsats till Algeriets tydliga språk finner vi tystnad i Marocko, där monarkin alltid har uttryckt sina krav på Timbuktu och Gao ("Marockanska" städer!) I upprepade dundrande tal. En förklaring till denna tystnad genom Rabat återstår att ges.

4) Yash Tandon (En finir avec la dépendance de l'aide, Cetim, 2009) har visat att "bistånd" med de villkor som krävs av den nyliberala globaliseringen inte var ett "botemedel" utan ett gift. I inledningen till denna bok har jag själv gett ett exempel på just Niger.

* * *

Artikeln publiceras i svensk översättning med tillstånd av Samir Amin.

Samir Amin är en inflytelserik egyptisk ekonom bosatt i Dakar, Senegal. Amin har varit ledare för FN:s African Institute for Economic Development and Planning och Third World Center, som båda har huvudkontor i Dakar. Han är författare till mer än 30 böcker.